

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล
(Individual Study)

หลักนิติธรรมในการจัดการตลาดสินค้าเกษตร

จัดทำโดย นายปณิธาน มีไชโย
รหัส ๖๘๑๓๒๑

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตร “หลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย” (นธป.) รุ่นที่ ๑๓
วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาอย่างยาวนาน เกษตรกรคือกลุ่มประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ และมีบทบาทสำคัญต่อความมั่นคงทางอาหารของชาติ ประชากรจำนวนมากในประเทศยังพึ่งพารายได้จากการเกษตรเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม แม้การเกษตรจะเป็นองค์ประกอบหลักเชิงเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เกษตรกรจำนวนมากยังคงเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ อำนาจต่อรองที่ต่ำ ปัญหาการเข้าถึงตลาดที่ไม่เป็นธรรม และการผูกขาดโดยกลุ่มทุน ในขณะเดียวกัน ผู้บริโภคก็เผชิญปัญหาด้านคุณภาพสินค้าและข้อมูลของสินค้าที่ไม่โปร่งใส และการจำหน่ายสินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ ซึ่งส่งผลให้สถานการณ์สินค้าเกษตรในประเทศไทยประสบปัญหาและผลกระทบที่สืบเนื่องจากการอุปสรรคในการซื้อขายสินค้าเกษตรตลอดมา ปรากฏการณ์เหล่านี้ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาทางเศรษฐศาสตร์ หากยังเป็นเรื่องของความยุติธรรมเชิงโครงสร้างที่สะท้อนถึงการขาดหลักนิติธรรมในการบริหารจัดการตลาดสินค้าเกษตร

จากลักษณะเฉพาะของสินค้าเกษตรและตลาดสินค้าเกษตรที่เฝ้าเสี่ยงง่าย ต้องพึ่งพาการขนส่งและจัดเก็บที่รวดเร็ว ขึ้นกับฤดูกาลและภูมิอากาศ ทำให้ปริมาณผลผลิตไม่แน่นอน ผลผลิตมีความเสี่ยงที่จะได้รับผลกระทบจากปัจจัยแวดล้อม เช่น โรค แมลง อุณหภูมิ แหล่งผลิตอยู่ห่างไกลกัน ไม่สามารถควบคุมราคาได้โดยผู้ผลิตรายย่อย ต้องพึ่งพาระบบตลาดหรือพ่อค้าคนกลาง ตลาดสินค้าเกษตรจึงมักตกอยู่ภายใต้โครงสร้างที่มีผู้ซื้อจำนวนน้อยแต่มีอำนาจต่อรองสูง (oligopsony) ในขณะที่ผู้ขายมีจำนวนมากและกระจายตัว (fragmented smallholders) ส่งผลให้เกิดการผูกขาดและครอบงำตลาดโดยกลุ่มทุน และทำให้เกษตรกรอยู่ในสถานะเสียเปรียบเชิงโครงสร้าง จากความเสียเปรียบด้านเศรษฐกิจ รวมทั้งโอกาสที่เกษตรกรจะเข้าถึงผู้บริโภคซึ่งอยู่ปลายสุดของห่วงโซ่อุปทานเพียงลำพังนั้นเป็นไปได้ยาก จึงทำให้เกษตรกรต้องอยู่ในภาวะจำยอมเพื่อจำหน่ายผลผลิต ซึ่งเป็นปัจจัยให้กลุ่มทุนอาศัยความได้เปรียบเชิงทรัพยากรและภาวะจำยอมดังกล่าวในการกตราคาผลผลิตโดยวิธีการต่าง ๆ รวมทั้งควบคุมช่วงกลางของระบบห่วงโซ่อุปทานระหว่างเกษตรกรและผู้บริโภคโดยไม่เป็นธรรม

แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๗๓ จะได้บัญญัติกำหนดนโยบายและแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยกำหนดให้รัฐจัดให้มีมาตรการหรือกลไกที่ช่วยให้เกษตรกรประกอบอาชีพเกษตรกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพสูง มีความปลอดภัย โดยใช้ต้นทุนต่ำ และสามารถแข่งขันในตลาดได้ แต่อย่างไรก็ดี ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะสามารถผลิตสินค้าเกษตรได้ในปริมาณมาก หรือมูลค่าสูงแต่หากเกษตรกรไม่สามารถจำหน่ายผลผลิตได้ หรือจำหน่ายได้ในราคาต่ำเกินความเป็นจริงก็ไม่สามารถทำให้เกิดการพัฒนารายได้ และคุณภาพชีวิตให้กับเกษตรกรได้ ซึ่งจะได้ได้จากการเกิดสถานการณ์ผลผลิตล้นตลาดและราคาตกต่ำเสมอในทุกฤดูกาลเก็บเกี่ยว ดังนั้นกระบวนการช่วงหลังจากการเก็บเกี่ยวจนถึงกระบวนการจัดจำหน่ายผลผลิตสู่ผู้บริโภคจึงเป็นกระบวนการและขั้นตอนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างรายได้ให้เกษตรกร โดยเฉพาะการนำสินค้าเข้าสู่กระบวนการจำหน่าย

การตลาดสินค้าเกษตร

เนื่องจากปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตคืออาหารซึ่งเกือบทั้งหมดมีบ่อเกิดจากการผลิตในภาคเกษตรกรรมทั้งในรูปแบบวัตถุดิบ และผลิตภัณฑ์อาหารทางตรง ไม่ว่าจะเป็นพืชผล ประมง ปศุสัตว์ ล้วนแล้วแต่เป็นผลผลิตที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งมีแหล่งผลิตและผู้ผลิตหลากหลายกระจายตัวกันไปในทุกภูมิภาคของประเทศขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสภาพของภูมิประเทศและทรัพยากรต้นทุนการผลิตที่มีความเหมาะสมแตกต่างกันไป กระบวนการด้านการตลาดจึงมีบทบาทสำคัญมีการรวบรวม กระจาย และนำส่งสินค้าเกษตรไปสู่ผู้ซื้อทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ตลาดสินค้าเกษตรหมายถึง กลุ่มของผู้ซื้อและผู้ขายที่มีความต้องการสินค้าเกษตรทั้งในรูปแบบผลิตผลสด และผลิตผลที่แปรรูปแล้ว มาติดต่อซื้อขายกันได้สะดวกจนสามารถทำการแลกเปลี่ยนสินค้ากันได้ โดยจะมีสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือไม่ก็ได้

การตลาดสินค้าเกษตร หมายถึงกระบวนการดำเนินงานด้านธุรกิจที่มีผลทำให้สินค้าและบริการทางการเกษตรเคลื่อนย้ายไปสู่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ประโยชน์คนสุดท้าย

ลักษณะของสินค้าเกษตร

สินค้าเกษตรจะมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากสินค้าประเภทอุตสาหกรรมซึ่งส่งผลให้ตลาดของสินค้า ประเภทนี้มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป กล่าวคือเป็นสินค้าที่เน่าเสียง่าย กินเนื้อที่มีน้ำหนักมากแต่ราคาถูก ยากต่อการกำหนดคุณภาพสินค้าล่วงหน้า ส่วนใหญ่มีการผลิตที่ผลิตได้ตามฤดูกาล มีลักษณะ ชนิด ประเภท ผลผลิตที่มีพื้นฐานอยู่บนทรัพยากรและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่มักจะมีผลผลิตทางการเกษตรออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากในช่วงเวลาเดียวกัน เป็นเหตุให้เกิดภาวะผลผลิตล้นตลาดและราคาผลผลิตตกต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงต้นฤดูการเก็บเกี่ยวที่ผลผลิตเริ่มออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากในพื้นที่ใกล้เคียงกันอันเป็นผลจากการที่การผลิตของเกษตรกรจำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ และฤดูกาลที่เหมาะสมต่อผลผลิตนั้น ๆ ในช่วงเวลาดังกล่าวกลุ่มทุนหรือพ่อค้าคนกลางมักชะลอการเข้ารับซื้อผลผลิตเพื่อกดดันในราคาสินค้าต่ำลง และสร้างภาวะจำยอมในการเข้ารับซื้อสินค้าในราคาต่ำ

และจากเหตุแห่งลักษณะเฉพาะของตลาดสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นผลให้เกษตรกรที่เป็นผู้ผลิตสินค้าอยู่ในสภาพเสียเปรียบทางเศรษฐกิจกับภาวะจำยอมในบริบททางการตลาดที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้น การนำเอาหลักนิติธรรมและการบริหารจัดการที่ดีจึงมีความเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะนำมาใช้ในการจัดการตลาดสินค้าเกษตรของประเทศไทย

หลักนิติธรรม

หลักนิติธรรม (Rule of Law) คือหลักการพื้นฐานของรัฐประชาธิปไตยที่ว่าทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย และกฎหมายต้องใช้บังคับอย่างเป็นธรรม เสมอภาค และตรวจสอบได้ มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความมั่นคงแน่นอนของกฎหมาย ความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย การใช้ดุลยพินิจอย่างเป็นธรรม การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๓ วรรคท้าย ได้บัญญัติว่า “รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์การอิสระ และหน่วยงานของรัฐต้องปฏิบัติหน้าที่ตามหลักนิติธรรม” แสดงให้เห็นถึงการยอมรับหลักการนี้อย่างเป็นทางการในระบบกฎหมายไทย

ศาสตราจารย์ ดร.จิตติ ติงศภัทิย์ ได้อธิบายความหมายของหลักนิติธรรมว่า “ไม่ใช่ข้อกำหนดของกฎหมายหรือบทบัญญัติทั้งหลาย ที่มีอยู่ในตัวกฎหมายอันเป็นหลักในมาตราต่าง ๆ กำหนดไว้แต่หมายถึงกฎที่บังคับตัวบทกฎหมายกฎหมายหรือบังคับกฎหมายในลักษณะต่าง ๆ ในกฎหมายเหล่านั้นต้องอยู่ในกรอบบังคับของกฎนั้นอีกชั้นหนึ่ง ความหมายของ The Rule of Law คือประมวลหลักของสิทธิขั้นมูลฐานที่แทรกอยู่ในองค์การแห่งรัฐ ซึ่งมีอำนาจและวิธีการซึ่งจะทำให้สิทธิเหล่านั้นมีผลประกอบด้วยหลักสถาบันและวิธีการซึ่งกฎหมายอันชุมชนรับรองและคุ้มครองประโยชน์ของเอกชน โดยจำกัดขอบเขตอำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ หลักที่ว่านี้ใช้บังคับแก่ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ตุลาการและทนายความ จึงรับรองว่าเป็นกฎอันเป็นพื้นฐานที่ตั้งแห่งสิทธิขั้นมูลฐานตามกฎหมาย”

ศาสตราจารย์ ดร.อุกฤษ มงคลนาวิน ได้สรุปหลักนิติธรรมว่า ประกอบด้วยหลักการต่อไปนี้

๑. การยึดหลักความเป็นอิสระของตุลาการ
๒. ประชาชนอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันอย่างเสมอภาคและได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน
๓. มีเจตนารมณ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน
๔. การปกครองโดยยึดกฎหมายเป็นใหญ่และปฏิบัติตามกฎหมาย ในฐานะที่เป็นนิติรัฐ ทั้งนี้กฎหมายนั้นต้องเป็นกฎหมายที่ยุติธรรม
๕. ศาลเป็นที่พึ่งสุดท้ายของประชาชน
๖. ฝ่ายบริหารต้องบริหารภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมาย และต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย
๗. ส่งเสริมการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอย่างบริสุทธิ์และยุติธรรม ปราศจากการแทรกแซงของฝ่ายบริหารหรือกลุ่มอิทธิพลเพื่อให้ได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่แท้จริงของประชาชน
๘. ส่งเสริมและสนับสนุนความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย
๙. ส่งเสริมและคุ้มครองหลักแห่งการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
๑๐. ส่งเสริมและพัฒนากฎหมายเพื่อสร้างความสงบสุขให้แก่ประชาชนและสังคมส่วนรวม
๑๑. ไม่มีบุคคลใดอยู่นอกกฎหมาย

ในแง่ทฤษฎี แนวคิดของ A.V. Dicey เชื่อว่า กฎหมายต้องเสมอภาคสำหรับทุกคนและไม่ตกอยู่ภายใต้อำเภอใจของผู้มีอำนาจ ขณะที่ Joseph Raz มองว่ากฎหมายที่ดีต้องสามารถชี้นำพฤติกรรมประชาชนได้ มีความชัดเจน และสอดคล้องกัน นอกจากนี้ Lord Denning ได้เน้นย้ำว่า “Justice is not a cloistered virtue” ความยุติธรรมต้องปรากฏชัดในสังคม ไม่ใช่เพียงนามธรรมในศาล และ “Law is not an end in itself but a means to an end: justice” กฎหมายต้องเป็นเครื่องมือในการสร้างความยุติธรรมที่จับต้องได้ โดยเฉพาะในระบบเศรษฐกิจที่มีผู้เสียเปรียบเชิงโครงสร้าง เช่น เกษตรกรรายย่อย ยิ่งไปกว่านั้น จากแนวความคิดของ John Rawls เรื่องความยุติธรรมและความเท่าเทียม Justice and Fairness มีมองว่าโครงสร้างทางสังคมที่เป็นธรรมต้องเอื้อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ด้อยโอกาสที่สุด หลักนี้เมื่อประยุกต์สู่ระบบตลาดสินค้าเกษตร หมายความว่ากฎหมายและนโยบายของรัฐควรได้รับการออกแบบเพื่อลดช่องว่างของอำนาจต่อรองและส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรรายย่อยให้มีโอกาสที่จะต่อรอง หรือลดกลไกการครอบงำตลาดสินค้าเกษตรของกลุ่มทุนและพ่อค้าคนกลาง ที่อาศัยช่องว่างจากความเสียเปรียบเชิงเศรษฐกิจของเกษตรกร และภาวะจำยอมอันเกิดจากข้อจำกัดจากลักษณะเฉพาะของสินค้าเกษตร

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่เกษตรกรจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐต้องแสวงหามาตรการในการเอื้อประโยชน์ในกลไกการตลาดให้แก่เกษตรกรเพื่อลดอำนาจการควบคุมภาวะจำยอมของกลุ่มทุนหรือพ่อค้าคนกลางที่มีต่อเกษตรกร ซึ่งอาจเป็นกระบวนการที่สนับสนุนการเข้าสู่ตลาดและการจัดจำหน่ายสินค้าเกษตรของเกษตรกรรายย่อย อย่างไรก็ตามการใช้มาตรการภาครัฐต่าง ๆ ในการเพื่อลดความเสียเปรียบให้กับเกษตรกรนั้นมักจะอยู่ในรูปแบบของการสงเคราะห์ หรือการเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจเช่นการเข้าแทรกแซงด้านราคาสินค้าเกษตรด้วยมาตรการรับจำจำผลผลิต ประกันราคา หรือชดเชยราคาให้กับเกษตรกร การให้สินเชื่อพิเศษ การเข้ารับซื้อหนี้ภาคเกษตร อุดหนุนราคาสินค้าซึ่งมีโอกาที่จะเสี่ยงต่อการทุจริต ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในทุกโครงการดังกล่าวของรัฐ ดังนั้นในการดำเนินจัดการการตลาดสินค้านั้นต้องพึงจัดการโดยยึดหลักการบริหารกิจการที่ดีและธรรมาภิบาลเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน

การบริหารกิจการที่ดี (Good Governance)

การบริหารกิจการที่ดีเป็นแนวทางในการบริหารราชการแผ่นดินอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีส่วนร่วม และมีประสิทธิภาพ ซึ่งสัมพันธ์กับหลักนิติธรรมอย่างลึกซึ้ง หลักสำคัญได้แก่

๑. ความโปร่งใส (Transparency) หมายถึง ความสามารถของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่จะเข้าถึง และอภิปรายเกี่ยวกับข้อเท็จจริง เอกสาร และข้อมูลเกี่ยวกับการตัดสินใจดำเนินนโยบายสาธารณะ การใช้อำนาจ บริหารประเทศของรัฐบาลและทางราชการ ตลอดจนการแต่งตั้งบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง และในระบบราชการ โดยที่มาของคำว่าความโปร่งใสนี้มาจากความหมายในทางวิทยาศาสตร์กายภาพที่นำไปใช้อธิบายคุณลักษณะของวัตถุที่มีคุณสมบัติ “โปร่งใส” คือ วัตถุที่แสงสว่างสามารถลอดผ่านผิวของวัตถุทำให้สามารถมองเห็นทะลุพื้นผิวของวัตถุได้นั่นเอง แต่อย่างไรก็ตาม ความหมายในเชิงการเมืองยังมีความหมายที่ลึกกว่าแค่เพียงการมองเห็น

การทำงานของรัฐบาลและราชการ แต่ยังคงถึงการที่ประชาชนสามารถเข้าใจ มีส่วนร่วม และควบคุม ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้อีกด้วย

๒. ความรับผิดชอบ (Accountability) คือ ความรับผิดชอบในบทบาทภาระหน้าที่ ที่มีต่อสาธารณชน โดยมีการจัดองค์กรหรือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เป็นการดำเนินงานเพื่อสนองต่อความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม

๓. ความเสมอภาค (Equity) คือ การได้รับการปฏิบัติและได้รับบริการอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่มีการแบ่งแยกด้าน ชายหรือหญิง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ความเชื่อทาง ศาสนาการศึกษา การฝึกอบรม และอื่น ๆ

๔.การมีส่วนร่วม (Participation) การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) หมายถึงในการปฏิบัติราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้เรียนรู้ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้องร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และการดำเนินงานและร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจะต้องไม่มีข้อคัดค้านที่หาข้อยุติไม่ได้ในประเด็นที่สำคัญ

๕.การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน (Responsiveness) ต้องสามารถให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ สามารถดำเนินการแล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด สร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจ รวมถึงตอบสนองตามความคาดหวัง/ความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหลากหลายและมีความแตกต่างกันได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานพัฒนาระบบราชการ โดย อ.ก.พ.ร. ได้ให้แนวทางเกี่ยวกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ประกอบด้วย ๑๐ หลัก ได้แก่ หลักการตอบสนอง (Responsiveness) หลักประสิทธิผล (Effectiveness) หลักประสิทธิภาพ/คุ้มค่า (Efficiency/Value for money) หลักความเสมอภาค (Equity) หลักมุ่งเน้นฉันทามติ (Consensus Oriented) หลักการตรวจสอบได้/มีการรับผิดชอบ (Accountability) หลักเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) หลักการมีส่วนร่วม (Participation) และหลักนิติธรรม (Rule of Law)

อย่างไรก็ตาม อ.ก.พ.ร. เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีในการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๕๔ เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๕๔ ได้มีข้อสังเกตว่าหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ๑๐ หลักดังกล่าว เป็นหลักที่จำยากจึงควรจัดกลุ่มใหม่ (Regroup) โดยรวมเรื่องที่เกี่ยวข้องไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้เป็นหลักการที่ง่ายต่อความเข้าใจและการนำไปปฏิบัติ และให้นำเสนอต่อ ก.พ.ร. และคณะรัฐมนตรี เพื่อประกาศใช้ต่อไป

สำนักงาน ก.พ.ร. จึงได้ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติม และหารือในเบื้องต้นกับประธาน อ.ก.พ.ร. เกี่ยวกับการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (ศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม) เพื่อนำมาประกอบการปรับปรุงหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ใหม่ ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น สะดวกต่อการจดจำและการนำไปปฏิบัติ รวมทั้งมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบท

ของประเทศไทย โดยได้นำเอาประเด็นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องรวมไว้ด้วยกันเป็นหมวดหมู่ นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญในเรื่องความรับผิดชอบทางการบริหาร โดยเพิ่มเติมในเรื่องการสร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรมและจริยธรรม อันเป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๗๙ ซึ่งได้กำหนดให้มีมาตรฐานทางจริยธรรมสำหรับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ละประเภทไว้ด้วย

จากผลการศึกษาดังกล่าว ทำให้ได้หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ซึ่งประกอบด้วย ๔ หลักการสำคัญ และ ๑๐ หลักการย่อย ดังนี้

๑) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบด้วยหลักประสิทธิภาพ (Efficiency) หลักประสิทธิผล (Effective) และหลักการตอบสนอง (Responsive)

๒) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ประกอบ ด้วยหลักภาระรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ (Accountability) หลักความเปิดเผย/โปร่งใส (Transparency) หลักนิติธรรม (Rule of Law) และหลักความเสมอภาค (Equity)

๓) ประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วยหลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) และหลักการมีส่วนร่วม/การมุ่งเน้นฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented)

๔) ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility) ประกอบด้วยหลักคุณธรรม/จริยธรรม (Morality/Ethics)

การจัดการตลาดสินค้าเกษตรต้องอาศัยกลไกของรัฐที่เปิดให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการกำหนดกติกาและตรวจสอบการบริหารจัดการตลาดกลาง เพื่อลดการครอบงำโดยกลุ่มทุน และเสริมสร้างความเป็นธรรมในระบบตลาดสินค้าเกษตร

การจัดการตลาดกลางสินค้าเกษตร

ตลาดกลางสินค้าเกษตรเป็นพื้นที่ที่รัฐสนับสนุนให้เกิดการพบกันของผู้ซื้อและผู้ขายอย่างเสรี เพื่อให้ราคาสินค้าเกิดจากกลไกตลาดที่โปร่งใส อย่างไรก็ตามปัจจุบันตลาดกลางจำนวนมากยังขาดกลไกในการปกป้องผลประโยชน์ของเกษตรกร มีปัญหาเรื่องความไม่โปร่งใส การฮั้วราคา และการใช้ข้อมูลที่ไม่สมดุลในการกำหนดราคา

การนำหลักนิติธรรมมาใช้ในการจัดการตลาดกลางจึงจำเป็นต้องประกอบด้วย

๑. กฎหมายที่ควบคุมตลาดต้องเปิดเผย โปร่งใส และมีโทษชัดเจนต่อการสมรู้ร่วมคิด เพื่อให้เกิดการแข่งขันด้านราคาและคุณภาพสินค้าอย่างเป็นธรรมจึงจำต้องกำหนดมาตรการป้องกันการสมยอมด้านราคาสินค้าชนิด ประเภทเดียวกันที่จำหน่ายในพื้นที่ตลาด รวมทั้งมาตรการการควบคุมการสมยอมราคาของผู้ซื้อเพื่อลดราคาในช่วงเวลาที่สินค้าเข้าสู่ตลาดมาก

๒. การตรวจสอบย้อนหลังได้ (audit trails) สำหรับธุรกรรมทางการค้าด้วยกระบวนการตรวจสอบย้อนกลับเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรและผู้ซื้อ และเป็นเครื่องมือในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้กับเกษตรกรและผู้ซื้อจากข้อพิพาทในการซื้อขายสินค้าตลาดเกษตร

๓. การสร้างกลไกอิสระของเกษตรกรในการตรวจสอบและร้องเรียนมาตรการของรัฐ ในการคุ้มครองและรักษาเสถียรภาพของตลาดสินค้าเกษตร

มาตรการของรัฐในการคุ้มครองและรักษาเสถียรภาพของตลาดสินค้าเกษตรมีหลายรูปแบบ อาจแบ่งได้ตามลักษณะการดำเนินการ เช่น

มาตรการประกันราคาและประกันรายได้ เพื่อคุ้มครองเกษตรกรจากราคาที่ผันผวน โดยรัฐเข้าแทรกแซงระบบตลาดสินค้าเกษตรในกรณีที่สินค้าเกษตรราคาตกต่ำโดยตรงด้วยวิธีการเข้าซื้อสินค้าจากเกษตรกรหรือผู้รวบรวมด้วยราคานำตลาดเพื่อดูดซับสินค้าบางส่วนออกจากระบบตลาด หรือการให้สินเชื่อปลอดดอกเบี้ยหรือดอกเบี้ยต่ำเพื่อชะลอการขายแก่เกษตรกรหรือผู้ประกอบการค้าสินค้าเกษตร การรับจำนำสินค้าเกษตรโดยองค์กรของรัฐบาลเพื่อชะลอการเข้าสู่ตลาดของสินค้าเกษตรในช่วงเวลาที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นจำนวนมากเกินศักยภาพการรองรับสินค้าเกษตรของตลาดในช่วงเวลานั้น ๆ รวมถึงการให้เงินชดเชยราคาสินค้าเกษตรแก่เกษตรกรโดยตรงแบบให้เปล่า ในรูปแบบการประกันรายได้ให้กับเกษตรกรเพื่อลดความเสียหายและภาวะขาดทุนของเกษตรกรจากราคาสินค้าเกษตรที่ตกต่ำเป็นบางช่วงระยะเวลา

การควบคุมการนำเข้า เพื่อป้องกันการทำลายตลาดภายในประเทศ โดยการใช้มาตรการควบคุมโควตาการนำเข้า มาตรการสนับสนุนและเงื่อนไขการใช้สินค้าเกษตรที่ผลิตในประเทศก่อนการขอโควตาการนำเข้าสินค้าเกษตรบางชนิดซึ่งเกษตรกรไทยยังไม่พร้อมแข่งขัน หรือมีต้นทุนการผลิตที่สูงกว่า ในขณะที่มาตรการเหล่านี้เริ่มมีการถกเถียงเพิ่มขึ้นว่าเป็นมาตรการที่ขัดกับกรอบการเจรจาการค้าเสรีในเงื่อนไขของ FTA อย่างไรก็ตามมาตรการควบคุมการนำเข้ายังคงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการคุ้มครองตลาดสินค้าเกษตรสำหรับเกษตรกรไทย

การจัดตั้งสหกรณ์ เพื่อรวมกลุ่มเกษตรกรให้มีอำนาจต่อรองมากขึ้นโดยส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานโดยกลุ่มเกษตรกรเองไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการทางด้านการจัดหาปัจจัยการผลิตและบริการที่จำเป็นในการผลิตเพื่อใช้สอยร่วมกันเพื่อสร้างอำนาจการต่อรองราคาในการจัดหาปัจจัยการผลิต สินค้า บริการในปริมาณที่มากกว่าเกษตรกรรายเดียวทำให้เกิดอำนาจการต่อรองราคากับผู้จำหน่ายสินค้าหรือผู้ให้บริการซึ่งทำให้เกิดการประหยัดเชิงขนาด (Economy of Scale) กับกลุ่มเกษตรกร รวมกลุ่มเพื่อการออมทรัพย์เพื่อให้กู้ยืมในกลุ่มสมาชิก การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินการด้านการตลาดที่สร้างอำนาจในการต่อรองและทำการตลาดเองเพื่อลดอำนาจการต่อรองและกีดราคาจากพ่อค้าคนกลางและกลุ่มทุนในรูปแบบของสหกรณ์การตลาดสินค้าเกษตรและจัดทำตลาดกลางสหกรณ์ด้วย

การจัดทำฐานข้อมูลราคาแบบเรียลไทม์ เพื่อให้เกษตรกรเข้าถึงข้อมูลอย่างเท่าเทียม ในปัจจุบันระบบการผลิตมีการพัฒนาจนสามารถควบคุมและชะลอการเก็บเกี่ยวด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การควบคุมผลผลิตที่จะออกสู่ตลาดเป็นกลไกที่สำคัญในการรักษาเสถียรภาพราคาเพื่อมิให้สินค้าออกสู่ตลาดอย่างกระจุกตัวในเวลาสั้น ๆ อันเป็นลักษณะทั่วไปของสินค้าเกษตรที่ในช่วงเวลาหรือฤดูการการเก็บเกี่ยวที่มักจะมีสินค้าชนิดประเภทเดียวกันออกสู่ตลาดเป็นปริมาณมากเกินความต้องการของตลาดส่งผลให้เกิดการแข่งขันด้านราคาอย่างมีนัยสำคัญทำให้ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำรุนแรงในช่วงเวลาดังกล่าว การจัดทำฐานข้อมูลสถานการณ์ราคาสินค้าเกษตรที่แม่นยำ และเป็นปัจจุบันสามารถทำให้เกษตรกรสามารถคาดการณ์สถานการณ์ราคาของผลผลิตได้ก่อนที่จะทำการเก็บเกี่ยวผลผลิต รวมทั้งวางแผนในการเก็บรักษาเพื่อยืดอายุสินค้า ชะลอการขายในช่วงเวลาที่ตกต่ำ

รวมทั้งการที่เกษตรกรทราบถึงสถานการณ์ราคาตลาดสินค้าเกษตรที่เป็นผลผลิตของตนจะสามารถวางแผนการเก็บเกี่ยวและการนำผลผลิตออกสู่ตลาดได้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม

การบังคับใช้กฎหมายแข่งขันทางการค้า กับกลุ่มทุนที่ครอบงำตลาด ซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ที่มานานควบคู่สังคมเกษตรไทย เนื่องจากภาวะจำยอมของเกษตรกรที่จำเป็นต้องจำหน่ายผลผลิตก่อนที่จะเน่าเสียจากลักษณะเฉพาะของสินค้าเกษตรที่มีอายุสั้น จำเป็นต้องจำหน่ายออกในช่วงอายุที่คงรักษาคุณภาพได้ การเก็บรักษาหรือแปรรูปเพื่อยืดอายุสินค้าเกษตรที่มีปริมาณและน้ำหนักมาและราคาต่ำโดยเกษตรกรเองทำได้ยากและมีต้นทุนสูง ดังนั้นในช่วงเวลาที่มีผลผลิตออกสู่ตลาดเป็นปริมาณมากกลุ่มทุนหรือผู้ซื้อที่ไม่มีคุณธรรมมักฉวยโอกาสในการกดราคาสินค้า สมยอมราคาร่วมกันกับผู้ซื้อรายอื่นหรือกดดันเกษตรกรโดยการไม่เข้ารับซื้อเพื่อสร้างภาวะจำยอม ในกรณีที่เกษตรกรไม่สามารถหาตลาดจำหน่ายสินค้าได้ทันทั่วทั้งปี หรือไม่สามารถระบายสินค้าได้ในช่วงเวลาดังกล่าวเกษตรกรย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องขายสินค้าของตนในราคาที่ต่ำ และส่งผลกระทบต่อราคากลางของสินค้าในช่วงเวลานั้น ดังนั้นการใช้มาตรการการแข่งขันทางการค้าและสร้างกลไกการควบคุมเพื่อแก้ปัญหาการสมยอมราคาของผู้ซื้อที่มีอำนาจเหนือตลาดด้วยกระบวนการแทรกแซงราคาหรือรับซื้อสินค้าเกษตรโดยกลไกภาครัฐจึงไม่เพียงพอที่จะแก้ไขปัญหา อีกทั้งการเข้าแทรกแซงโดยไม่มีกลไกนิติธรรมยิ่งส่งผลกระทบที่เป็นปัญหาเชิงนโยบายและเอื้อต่อการทุจริตของบุคคลที่อยู่ในกระบวนการแทรกแซง การควบคุมการสมยอมและการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าแก่กลุ่มทุน หรือผู้ซื้อที่มีอำนาจเหนือตลาดจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญที่จะสร้างกลไกตลาดสินค้าเกษตรที่เป็นธรรม

การคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค

ผู้บริโภคคือห่วงโซ่สำคัญที่สุดในห่วงโซ่อุปทานสินค้าเกษตรเนื่องจากเป็นผู้ก่อให้เกิดอุปสงค์ในตัวสินค้าเกษตรและเป็นผู้ซื้อสินค้าในลำดับสุดท้ายที่ทำให้เกิดอุปทานในห่วงโซ่การค้าสินค้าเกษตร แต่ในปัจจุบันไม่เพียงแต่สินค้าเกษตรที่มีแหล่งผลิตในประเทศไทยเท่านั้นที่สามารถเข้าถึงการบริโภคของผู้บริโภคได้สินค้าเกษตรที่นำเข้าในต่างประเทศก็สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้โดยง่ายเช่นกัน อันเนื่องมาจากการเปิดเสรีทางการค้าระหว่างประเทศซึ่งทำให้มีการนำเข้าสินค้าเกษตรจากต่างประเทศได้โดยง่าย แม้จะมีกฎหมายที่ควบคุมการผลิตสินค้าเกษตรที่ผลิตในประเทศไทยมากมายหลายฉบับ รวมทั้งมีการตรวจสอบย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพจากหน่วยงานควบคุมมาตรฐานสินค้าเกษตรในประเทศ แต่ในทางกลับกันกลับไม่มีกฎหมายหรือกระบวนการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าเกษตรอย่างชัดเจน มีเพียงพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่บัญญัติคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคไว้ ๕ ประการ คือ ๑. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารหรือคำพรรณนาคุณภาพที่เพียงพอเกี่ยวกับสินค้าและบริการ ๒. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกซื้อสินค้าและบริการ ๓. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ๔. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ๕. สิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย

อย่างไรก็ดีในความเป็นจริงในปัจจุบันสำหรับประเทศไทยยังคงไม่มีกฎหมายหรือหลักเกณฑ์ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพเกี่ยวกับสินค้าเกษตรที่ไม่ได้มาตรฐาน จากการขยายตัวของเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วประกอบจากการถูกกดดันและเสียเปรียบในการต่อรองเงื่อนไขทางการค้าระหว่างประเทศ

ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีประเทศไทยมีความจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้การนำเข้าซึ่งสินค้าเกษตรจากประเทศคู่ตกลงสามารถทำได้โดยง่ายเพื่อแลกเปลี่ยนกับการคงสิทธิบางประการต่อประเทศคู่ค้าที่มีอำนาจการต่อรองเหนือกว่า โดยไม่สามารถที่จะควบคุมคุณภาพของสินค้าได้เช่นเดียวกับสินค้าเกษตรในประเทศที่มีการควบคุมมาตรฐานอย่างเข้มงวดไม่ว่าจะเป็นในการบวนการผลิต คัดคัดแต่ง หรือมาตรการเพื่อการส่งออก ผู้บริโภคสินค้าเกษตรในประเทศไทยยังขาดความรู้ในเรื่องคุณภาพของสินค้าเกษตร ไม่มีอำนาจต่อรองในการรับประกันคุณภาพของสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยต่อชีวิตและสุขอนามัย เมื่อเกิดข้อพิพาทขึ้นกระบวนการการเรียกร้องค่าเสียหายและการพิสูจน์ความเสียหายทำได้ยาก มีค่าใช้จ่ายที่สูง และต้องใช้เวลาอันสร้างภาระให้กับผู้บริโภค แม้ผู้บริโภคมีสิทธิเสรีภาพในการได้รับอาหารที่ปลอดภัย มีคุณภาพ และราคาเป็นธรรม การจัดการตลาดที่ขาดหลักนิติธรรมอาจนำไปสู่การฉ้อฉล การบิดบังข้อมูลสินค้า หรือการกำหนดราคาอย่างไม่เป็นธรรมโดยกลุ่มทุนหรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจเหนือตลาด ดังนั้นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและกระบวนการที่รวดเร็วต่อการคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าเกษตรที่ไม่ได้คุณภาพ และคุ้มครองการเข้าถึงสิทธิของผู้บริโภคสินค้าเกษตรให้ชัดเจน ลดภาระของผู้บริโภคและมีเอกภาพ มีการบังคับใช้อย่างเคร่งครัดควบคู่กับการให้ข้อมูลแก่สาธารณะ เพื่อส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และการเลือกซื้อสินค้าที่มีความรับผิดชอบทางจริยธรรม แต่อย่างไรก็ดีควรคุ้มครองสิทธิของเกษตรกรรายย่อยที่เป็นผู้ผลิตในประเทศอย่างเป็นธรรมเช่นเดียวกัน

บทสรุป

ดังที่กล่าวมาแล้วสำหรับประเทศไทยที่เกษตรกรรมคืออาชีพของประชากรส่วนใหญ่ในประเทศ อีกทั้งเศรษฐกิจของประเทศไทยยังคงพึ่งพิงการเกษตรเป็นหลัก แม้แต่สินค้าอุตสาหกรรมและการส่งออกของประเทศไทยยังมีน้ำหนักที่อุตสาหกรรมอาหารที่มีต้นทางจากสินค้าเกษตร แต่ในสถานการณ์ปัจจุบันยังคงมีปัญหาทั้งในภาคการผลิตสินค้าเกษตรเองรวมถึงปัญหาในการคุ้มครองผู้บริโภคในการบริโภคสินค้าเกษตร

หลักนิติธรรมไม่ควรถูกจำกัดอยู่แค่ในตำรากฎหมายหรือคำพิพากษา แต่ควรถูกนำมาปรับใช้ในการออกแบบนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับตลาดสินค้าเกษตร เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจไทยมีความเป็นธรรมและยั่งยืนมากยิ่งขึ้น การผสมหลักนิติธรรม การบริหารกิจการที่ดี และทฤษฎีความยุติธรรมของ John Rawls เข้าไว้ด้วยกัน จะนำไปสู่โครงสร้างตลาดที่สามารถปกป้องเกษตรกรรายย่อย ผู้บริโภค และสังคมในภาพรวมจากความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้างที่ฝังรากอยู่ในระบบตลาดของไทยมาอย่างยาวนาน

จากที่ได้กล่าวมาแล้ว ในปัจจุบันเกษตรกรไทยยังคงประสบกับความไม่เป็นธรรมในกิจกรรมการตลาดสินค้าเกษตร ซึ่งประการสำคัญคือการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า ไม่ว่าจะเป็นจากกลุ่มทุนผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาด พ่อค้าคนกลาง ผู้รับซื้อสินค้าเกษตร ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่รัฐจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการควบคุมถ่วงดุลในแต่ละขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทาน ได้แก่ การใช้กลไกเครื่องมือเรียลไทม์เพื่อให้เกษตรกรสามารถวางแผนการควบคุมสินค้าเข้าสู่ตลาด โดยเกษตรกรมีความจำเป็นที่จะต้องรับรู้ราคาสินค้าเกษตรที่ตนผลิตที่เป็นปัจจุบันและสามารถติดตามสถิติราคาเพื่อการวางแผนในการผลิตสินค้า การเข้าแทรกแซงราคาตลาดโดยรัฐเพื่อถ่วงดุลราคาสินค้าเกษตรไม่ให้ตกต่ำจนเกิดความเดือดร้อนแก่เกษตรกร การสนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกร การจัดให้มีสาธารณูปการด้านการตลาด การจัดหาตลาดเพื่อรองรับผลผลิตของเกษตรกร

แต่อย่างไรก็ดี การใช้เครื่องมือภาครัฐดังกล่าวจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำเอาหลักนิติธรรมและหลักการบริหารกิจการที่ดีมาใช้ในทุกขั้นตอน เพราะการใช้เครื่องมืออุดหนุนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมแก่ผู้ที่เสียเปรียบเชิงเศรษฐกิจมักถูกนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงประโยชน์โดยมิชอบเพื่อตนหรือบุคคลที่อยู่ในกระบวนการตลาดสินค้าเกษตรนั่นเอง อาทิการทุจริตในการใช้มาตรการแทรกแซงต่าง ๆ โดยภาครัฐ การเข้ามามีส่วนได้เสียในการดำเนินโครงการของนักการเมือง ข้าราชการ ผู้มีอาชีพเกี่ยวข้องหรือมีหน้าที่ทำคำรับรองคุณภาพ ปริมาณสินค้า หรือแม้แต่เกษตรกรเอง การทุจริตในขบวนการสหกรณ์ การสมยอมในการแข่งขันราคา การที่เกษตรกรไม่ซื่อสัตย์ต่อผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ ดังนั้นการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการจัดการกลไกด้านปริมาณสินค้าและราคาสินค้าเกษตร หากใช้เพียงการเพิ่มศักยภาพในการต่อรอง ลดภาระ และลดการควบคุมกลไกตลาดอย่างไม่เป็นธรรมเท่านั้น หากแต่การนำเอาหลักนิติธรรม ไปใช้ในการควบคุมขั้นตอนการดำเนินงานตามนโยบายกลับมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเพื่อให้มาตรการต่างที่รัฐได้ดำเนินการสามารถถูกนำไปใช้อย่างบรรลุนิติวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะ

ดังกล่าวแล้วข้างต้นในการดำเนินงานเพื่อสร้างคามยุติธรรมโดยเท่าเทียมให้กับตลาดสินค้าเกษตรนั้น การใช้การให้ความความเป็นธรรมเท่ากันในทุกบริบท แต่เนื่องจากปัญหาดังกล่าวเกิดจากความไม่เท่าเทียมและความเสียเปรียบของประชาชนทั้งในฐานะเกษตรกรและผู้บริโภค ในบริบทและบทบาทที่แตกต่างกันโดยปัญหาหลักส่วนใหญ่มักอยู่ในกระบวนการจัดการห่วงโซ่อุปทานช่วงกลางระหว่างเกษตรกรไปสู่ผู้บริโภค เพื่อลดอุปสรรคและปัญหาดังกล่าวและสร้างกลไกการค้าแบบตลาดเป็นธรรมเพื่อให้เกษตรกรสามารถได้รับการสนับสนุนให้สามารถเข้าสู่ตลาดและเข้าถึงผู้บริโภคได้เอง สามารถคุ้มครองตลาดการค้าสินค้าเกษตรภายในประเทศ ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถส่งสินค้าออกมาจำหน่ายได้อย่างสะดวกและประหยัดยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถสนับสนุนให้เกิดการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าเกษตร จึงจำเป็นต้องมีกฎหมายและองค์กรกลางเฉพาะที่มีความชำนาญเกี่ยวกับการจัดการตลาดกลางสินค้าเกษตรและสินค้าเกษตรที่มีความชัดเจนและครบถ้วนทั้งกระบวนการจัดการ ซึ่งมีจำเป็นต้องจัดให้มีนิยามและมาตรการการควบคุมการใช้อำนาจเหนือตลาดโดยไม่เป็นธรรม กลไกการจัดการระบบตลาดกลางโดยใช้หลักการรัฐร่วมเอกชน PPPs: Public-Private Partnership โดยบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมทั้ง ๓ ฝ่าย ได้แก่ ภาครัฐ ในฐานะองค์กรกำกับดูแลและสนับสนุนเกษตรกร และภาคประชาสังคมกำหนดแนวทางการให้การสนับสนุนการจัดตั้งตลาดกลาง เครื่องมือการตลาด มาตรการอุดหนุนการนำสินค้าเข้าสู่ตลาดและผู้ซื้อให้กับสถาบันเกษตรกร กำหนดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคและผู้เสียหายจากการบริโภคสินค้าเกษตร กำหนดหลักเกณฑ์การตรวจพิสูจน์และควบคุมการนำเข้า การจำหน่ายสินค้าเกษตรด้วยคุณภาพ รวมทั้งกระบวนการพิสูจน์ความเสียหายจากสินค้าเกษตรด้วยคุณภาพหรือปนเปื้อนเพื่อเป็นหลักฐานการพิสูจน์ความเสียหายหรือผลกระทบต่อประชาชนจากการบริโภคสินค้าดังกล่าวในกระบวนการยุติธรรม

บรรณานุกรม

- จิตติ ติงศรัทีย (๒๕๕๕) หลักวิชาซีพนักกฎหมาย, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชุตินันท์ อาจารย์ระศิริกุล และคณะ, ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้บริโภคสินค้าเกษตร, มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- สำนักงานพัฒนาระบบราชการ, หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, สืบค้นจาก <http://www4.opdc.go.th/>
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ, การผูกขาดและการแข่งขันที่เป็นธรรม : การปฏิรูปกฎหมายแข่งขันทางการค้า สืบค้นจาก <https://old.parliament.go.th>
- อุกฤษ มงคลนาวิน, หลักนิติธรรมกับสภาพของสังคมประเทศไทย, จุลินิติ ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๕
- Dicey, A. V. (1959). Introduction to the Study of the Law of the Constitution (10th ed.). Macmillan.
- Fuller, L. L. (1969). The Morality of Law. Yale University Press.
- John Rawls. (1971). A Theory of Justice. Harvard University Press.
- Lord Denning. (1980). The Discipline of Law. Butterworths.